

Кан Їнчжен

аспірант,

Національна музична академія України імені П.І. Чайковського

СТАНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ОПЕРНО-СИМФОНІЧНИХ ДИРИГЕНТІВ КИТАЮ В 1950–1960-Х РОКАХ

Розглядаючи витoki формування перших китайських симфонічних оркестрів неважко помітити, що колективи, сформовані у Шанхаї, Харбіні й Пекіні, очолювали не професійні диригенти, а інструменталісти. Тому необхідність відкриття класів оркестрового диригування була обумовлена, перш за все, потребою підготовки національних фахівців. Започаткування Хуаном Фейлі кафедри оркестрового диригування в Центральній музичній консерваторії давало можливість поступово вирішити існуючу проблему.

Важливим стимулюючим фактором для заснування класів диригування також стала активна творча діяльність Хуан Фейлі як диригента і постановника опер і балетів. В достатньо короткий період йому вдалося організувати творчий колектив із студентів та викладачів консерваторії [1, с. 19] і здійснити постановку опери П.І. Чайковського «Євген Онегін». Крім оперного спектаклю Фейлі також пізніше підготував серією балетів, включаючи «Жизель» А. Адана, та

різноманітні оркестрові твори [2]. Власним прикладом Хуан Фейлі намагається популяризувати західну оркестрову музику в Тяньцзіні, в якому в перші роки знаходилась Центральна музична консерваторія. Це було помічено керівництвом навчального закладу, котре запропонувало йому відкрити класи диригування.

Відкриваючи класи, а пізніше кафедру диригування, Хуан Фейлі, за його словами, намагається створити «китайську школу диригування», яка б відрізнялась від інших виконавських шкіл своїм самобутнім національним стилем, подібно до того як відрізняється унікальний спів та акторська гра Пекінської традиційної опери від західної [6].

Однак з часом, він на власному досвіді переконається, що здійснити подібну «реформу» «неможливо, непрактичною і навіть непотрібно», зважаючи на те, що навіть «незмінні» виконавські традиції Пекінської опери, знаходячись в нових умовах, еволюціонують.

Процес започаткування класів диригування в Національній консерваторії, згодом був продовжений в Шанхайській консерваторії. Створюючи Центральну консерваторію в Тяньцзіні, як провідний музичний навчальний заклад Китаю, уряд не міг ігнорувати великий досвід і досягнення музикантів Шанхаю. Майже чверть столітній період діяльності консерваторії дав можливість сформувати потужний педагогічний колектив, переважну частину якого склали музиканти симфонічного оркестру. На відкриття класу диригування у Шанхайській консерваторії також мали певний вплив рішення Першого Китайського національного конгресу діячів літератури та мистецтва. Саме під час зустрічей на форумі отримує запрошення від новопризначеного ректора Шанхайської консерваторії Хе Лютінга очолити процес формування національної системи підготовки професійних диригентів випускник Мічиганського університету Янг Цзярен [4, с. 192]. Після повернення на батьківщину Янг Цзярен, як і Хуан Фейлі, отримавши запрошення від Хе Лютінга, із вдячністю приймає пропозицію колеги і починає свою педагогічну діяльність в авторитетному музичному закладі. З відкриття класів диригування в Шанхайській консерваторії починається процес підготовки професійних диригентів Піднебесної. Саме сюди в клас Янга Цзярена поступають у 1956 р. Ся Фейюн і Бян Зушань, а в 1960 р. Чень Сеян, щоб опанувати майстерність диригента і оволодіти навичками композиції, а потім очолити провідні оркестри Китаю.

Із проголошенням КНР значно посилюється політичний вплив Радянського Союзу на всі сфери життєдіяльності суспільства і проходить поступове витіснення іноземних фахівців. Достатньо наочно цей процес простежується на кадровому складі Шанхайського симфонічного оркестру. Найбільш масовим став від'їзд іноземних оркестрантів у 1949 р., який продовжився до 1951 р., коли їх загальна кількість

зменшилась до 16 осіб, серед яких було 7 росіян, 3 філіппінці, 1 італієць, 1 австрієць, 1 чех і один оркестрант без громадянства [5, с. 147–148].

Дебют китайського диригента в оркестрі відбувся у 1953 році. На зміну італійському скрипалю-концертмейстеру Аріго Фоа, який очолював оркестр, приходить Хуан Цзюнь (1915–1995). Як виконавець на трубі Цзюнь був прийнятий в склад Шанхайського симфонічного оркестру ще у 1938 р. Він став одним із перших чотирьох китайських музикантів, які влились в колектив, основну частину котрого представляли іноземці.

Призначення Хуан Цзюня керівником Шанхайського симфонічного оркестру давало можливість повного контролю місцевим партійним органам над творчою діяльністю колективу і повністю відповідало духу політичного курсу на формування національних кадрів. Пріоритет в означених напрямках розвитку музичного мистецтва зберігався за Радянським Союзом, котрий на початку 50-х років ХХ століття служив еталонним зразком для моделювання всієї музично-освітньої інфраструктури КНР. Підписаний у 1950 р. радянсько-китайський договір давав надзвичайно широкий простір для співробітництва у всіх сферах економічного, політичного і культурного розвитку молоді країни, яка обрала комуністичні ідеї основою для побудови нового суспільства. Уряд країни намагається в повній мірі використати передбачені умовами документу всі означені види партнерської допомоги СРСР.

Одним із важливих напрямків співпраці у музично-освітній сфері була підготовка кваліфікованих фахівців у Московській, Ленінградській та інших консерваторіях Радянського Союзу. Серед китайських музикантів першого «ешелону», кого було рекомендовано для навчання в Московській консерваторії, виділяється Лі Делунь, котрий згодом займе одне із ключових місць у розвитку оперно-симфонічного оркестрового виконавства в Піднебесній. Важливу роль в організації навчання китайських студентів в СРСР і частково Демократичній Республіці Німеччини відіграв глава уряду Чжоу Еньлай. Саме він особисто домовився про відправку Лі вчитися в Московську консерваторію в 1953 р. [3, с. 26]. В подальшому Чжоу був покровителем диригента і постійно підтримував його, особливо під час культурної революції.

Свої заняття в Московській консерваторії Лі Делунь розпочав у класі відомого радянського диригента, професора М. Аносова (1900–1962), через «школу» якого пройшли й інші китайські музиканти. Як музиканта, котрий вже закінчив Шанхайську консерваторію і мав певний практичний досвід роботи із Центральним симфонічним оркестром, Лі Делуня, на відміну від інших китайських студентів, було зараховано в аспірантуру.

Роки навчання Лі Делуня в СРСР (1953–1957) стали важливим етапом у його творчій діяльності. Знаходячись у зрілому віці і маючи досвід роботи із симфонічним оркестром, він намагається не тільки підвищувати

свою виконавську майстерність диригента, але й вивчає структурні особливості радянської музично-освітньої системи, принципи роботи оркестрових колективів, репертуарну політику, процес підготовки оркестрових музикантів і диригентів, навчальні програми та ін. Всі ці важливі складові радянської музично-освітньої і оркестрової інфраструктури, як він вважав, повинні були стати визначальними у формуванні культурної політики батьківщини.

Лі Делунь був першим, але не єдиним китайським диригентом, хто отримав можливість отримати знання в консерваторіях СРСР. Впродовж 50-х – початку 60-х років ХХ століття вони стають *alma mater* для цілої плеяди музикантів, що навчалися: Цао Пен, Хуан Сяотун, Чжен Сяоін і Хань Чжунцзе. Вони стали випускниками Московської консерваторії, а Хань Чжунцзе – Ленінградської.

Знаковою подією в історії китайського диригентського мистецтва, творче сходження якої пов'язано із Московською консерваторією, стала перша жінка-диригент – Чжен Сяоін. Її навчання не було пов'язано із вивченням цілого циклу дисциплін, які вивчались студентами, а передбачало підвищення виконавської майстерності як оперного диригента. Завершальним етапом трирічного творчого відрядження Чжен Сяоін в СРСР став її дебют на сцені Московського академічного музичного театру імені К. С. Станіславського і В. І. Немировича-Данченка у 1962 р. з оперою Дж. Пуччіні «Тоска». М. Аносов залишився задоволений дебютом своєї вихованки, котра своєю майстерністю перевершила його очікування.

Закінченням творчого стажування Чжен Сяоін в Московській консерваторії у 1963 р. завершується активний процес співробітництва Радянського Союзу і Китаю у підготовці професійних диригентів, котрий був припинений через політичні розбіжності між країнами.

Список використаних джерел:

1. Цзо Чженьгуань. Русские музыканты в Китае. СПб. : Композитор, 2015. 334 с.
2. Chou Oliver. Musician who brought classics to communist China dies aged 99. South China Morning Post. 21 Feb, 2017. URL: <https://www.scmp.com/news/china/society/article/2072714/musician-who-brought-classics-communist-china-dies-aged-99>
3. Chou, Oliver K. Maeslro Li Delun and western classical music in the People's Republic of China: A personal account. AСMR Reports. 1999. Vol. 12. P. 23–46.
4. Melvin, Sheila, Cai Jindong. Rhapsody in Red: How Western Classical Music Became Chinese. Algora Publishing, 2004. 362 p.
5. Mengyu Luo. Shanghai Symphony Orchestra in 'C' Major (1879 to 2010). These Doctor of Philosophy. Loughborough University. 2013.
6. Robinson Paul E. Huang Feili: The Father of Chinese Conductors. La Scena Musicale, Vol. 17, 2012 June, No. 9. URL: http://www.scena.org/lsm/sm17-9/sm17-9_huang.html